

Svěření nezletilého dítěte do péče

Nezmění-li obecný soud úpravu výchovných poměrů tehdy, kdy nad zájmem dítěte na stabilním výchovném prostředí převáží významnost nastalé změny okolností, a označí-li bez dalšího změnu okolností za nepodstatnou, může dojít k porušení práva rodiče na péči o děti a jejich výchovu (případně tomu odpovídajícího práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči) podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 1349/22 ze dne 21.6.2023)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatele J. D., zastoupeného JUDr. M.V., advokátem se sídlem B., proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2022 č. j. 14 Co 283/2021-298, za účasti Krajského soudu v Ostravě, jako účastníka řízení, a 1) nezletilého J. D., zastoupeného opatrovníkem městem B., 2) B. D., zastoupené JUDr. D.Ž., advokátkou se sídlem B., jako vedlejších účastníků řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 2. 2022 č. j. 14 Co 283/2021-298 byla porušena stěžovatelova práva zaručená čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tento rozsudek se proto ruší.

Z odůvodnění

I. Dosavadní průběh řízení

1. Stěžovatel je otcem nezletilého (9 let). Jak vyplynulo z ústavní stížnosti, z připojených listin a z vyžádaného spisu, rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 6. 12. 2017 č. j. 0 Nc 3039/2017-129 byl nezletilý J. na základě dohody rodičů svěřen do péče matky a stěžovateli byla stanovena vyživovací povinnost ve výši 2 500 Kč měsíčně.

2. Dne 25. 2. 2020 podal stěžovatel návrh na změnu výše citovaného rozsudku, neboť chtěl úředně potvrdit reálný stav při výchově syna, a to střídavou péči. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 2. 6. 2021 č. j. 0 P 7/2018-244 byla provedena změna stávající úpravy poměrů k nezletilému J. tak, že nezletilý J. byl svěřen do střídavé péče rodičů s tím, že v péči otce bude deset dní v každém kalendářním měsíci a v péči matky bude zbývající dny v každém kalendářním měsíci, a to s výjimkou období jarních prázdnin, Velikonoc, hlavních prázdnin a vánočních prázdnin, kdy platí speciální režim styku rodičů s nezletilým J. Otci byla uložena povinnost matce v písemné formě SMS zprávy nebo e-mailu označit deset dnů, ve kterých nezletilý bude v péči otce, a to do každého 15. dne předchozího kalendářního měsíce na následující kalendářní měsíc. Dále okresní soud rozhodl, že matka nebo matkou pověřená osoba a otec jsou povinni si nezletilého předávat z péče vždy v 15:00 hodin před domem, v němž matka s nezletilým J. bydlí. Matce bylo uloženo platit na výživu nezletilého J. 1 100 Kč měsíčně s účinností od právní moci rozsudku s tím, že výživné je splatné do každého 15. dne v měsíci, otci bylo zvýšeno výživné na nezletilého J. z částky 2 500 Kč měsíčně na 3 100 Kč měsíčně od právní moci rozsudku s tím, že běžné výživné je splatné do 15. dne v měsíci. Dále okresní soud upravil styk matky s nezletilým J. a styk otce s nezletilým J. o jarních prázdninách, o velikonočních svátcích, o hlavních letních prázdninách a o vánočních prázdninách s tím, že uložil rodičům povinnosti při předávání nezletilého ke styku. O nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

3. Proti tomuto rozsudku podala včasné odvolání matka. Svě odvolání odůvodnila mj. tím, že není

možné přihlížet pouze ke směnám otce, když matka rovněž pracuje ve směnném provozu jako zdravotní sestra a nutriční terapeut. Okresní soud dal otci možnost zvolit vždy čas, kdy má pracovní volno a bez ohledu na směny matky, přičemž matka má nejméně jeden měsíc dopředu stanoven rozsah své pracovní doby a 15. den předcházejícího měsíce na rozložení směn v daném měsíci a nemůže na svém pracovním zařazení cokoli měnit.

4. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 22. 2. 2022 č. j. 14 Co 283/2021-298 v souladu s § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil rozsudek nalézacího soudu a návrh stěžovatele na změnu péče o nezletilého zamítl, protože nezletilý zůstává v péči matky. Své rozhodnutí odůvodnil zejména tím, že nedošlo k takovým změnám na straně účastníků, které by odůvodnily změnu předchozího rozhodnutí o péči o nezletilého, dále špatnou komunikací rodičů a specifickým zdravotním stavem nezletilého (nezletilému pomáhá ve škole asistentka pedagoga). Krajský soud také zvýšil výživné na částku 4 500 Kč měsíčně a určil splatnost dlužného výživného. Ve zbývajících částech, tj. ve výrocích II. - VI., rozsudek nalézacího soudu zrušil a vrátil k dalšímu rozhodování ohledně rozsahu styku nezletilého se stěžovatelem a nákladech řízení.

II. Argumentace stěžovatele

5. V ústavní stížnosti otec nezletilého namítá, že dohoda rodičů o výlučné péči matky byla uzavřena v době, kdy nevěděl, zda bude moci z důvodu dojíždění do nového zaměstnání střídavou péči zajistit. Po dobu dvou let byla střídavá péče fakticky realizována a stěžovatel podal návrh na novou úpravu výkonu rodičovské odpovědnosti, výživného a úpravu styku až poté, co mu matka nezletilého přestala předávat syna. Dle stěžovatele i přes úpravu výlučné péče matky byla realizována péče střídavá a tím, že matka přestala nezletilého stěžovateli předávat, změnila zavedené poměry ve smyslu § 909 občanského zákoníku. Dále stěžovatel namítá, že krajský soud neidentifikoval žádný závažný důvod pro nesvěření nezletilého do péče obou rodičů, přičemž dle judikatury Ústavního soudu musí být skutečnosti svědčící proti střídavé péči nejen tvrzeny, ale i prokázány.

6. Stěžovatel navrhoval zrušení rozsudku odvolacího soudu a tvrdil, že došlo k porušení jeho práv dle čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4, 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a podle čl. 3 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte (dále jen "Úmluva").

III. Vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení

7. Krajský soud v Ostravě odkázal na text odůvodnění svého rozsudku.

8. Matka nezletilého uvedla, že k zásadní změně v poměrech nezletilého J. došlo zahájením školní docházky, kdy u něj byla zjištěna vývojová vada, protože mu ve škole s výukou pomáhá asistentka. Otec individuální nastavení J. nerespektuje. Střídavá výchova, ke které směřuje stížnost otce, tak není rozhodně ve prospěch nezletilého. Vztahy mezi otcem a synem jsou dlouhodobě narušené, kdy matka jen opakuje, že otec nerespektuje povahu svého syna a jeho individuální potíže a J. s ním odmítá být.

9. Usnesením Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2022 byl nezletilému ustanoven jako kolizní opatrovník město B. Ten ve svém vyjádření setrval na názoru, který zastával v rámci vyjádření pro Okresní soud v Bruntále ze dne 6. 10. 2022, a to, že v nejlepším zájmu dítěte je, aby spolu rodiče uzavřeli smírnou dohodu o styku. Šetřením kolizní opatrovník zjistil, že J. je při hovoru o rodinném prostředí frustrovaný a toto téma je mu nepřijemné.

10. Vyjádření matky nezletilého i opatrovníka nezletilého byla právnímu zástupci otce zaslána k eventuální replice, přičemž tento svého práva nevyužil.

IV. Předpoklady meritorního projednání věci

11. Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je tedy k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen advokátem podle § 29 až 31 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"). Ústavní stížnost je přípustná podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

V. Posouzení věci Ústavním soudem

V. 1. Obecné principy

12. V projednávané věci jde o problematiku úpravy styku s dětmi. Úkolem Ústavního soudu při přezkumu soudních rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilým dětem je především posoudit, zda obecné soudy neporušily základní práva stěžovatelů tím, že excesivním způsobem nerespektovaly již samotná ustanovení podústavního práva, a zda jejich postup v řízení včetně přijatých rozhodnutí respektoval nejlepší zájem dětí [náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683), bod 17].

13. Při rozhodování o tom, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do péče, resp. o tom, zda jsou splněny podmínky pro jeho svěřením do střídavé péče obou rodičů, je povinností rozhodujícího orgánu sledovat a chránit především zájem nezletilého dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy).

14. Projeví-li oba rodiče o dítě skutečný zájem a oba v potřebné míře zákonné i judikatorní předpoklady výchovy dítěte splňují, pak - již na ústavní úrovni - vytváří aplikace čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny a v neposlední řadě s čl. 3 a čl. 18 Úmluvy (vyhlášené pod č. [104/1991](#) Sb.) presumpci ve prospěch střídavé péče. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné, náležitě objasněné a vysvětlené důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte. Splňují-li pak relevantní kritéria pro výchovu dítěte odpovídající měrou oba rodiče, je žádoucí jim dítě svěřit do společné, resp. střídavé péče. Podle čl. 32 odst. 4 Listiny je péče o děti a jejich výchova právem rodičů. Z tohoto ustanovení nevyplývá, že by jeden z rodičů měl k dítěti více práv než druhý z rodičů.

15. Ústavní soud vymezil obecná kritéria pro svěřením dítěte do péče a jejich naplnění vždy zkoumá. Jsou jimi: (1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřením do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěřením dítěte do péče zajistit jeho vývoj i fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; (4) přání dítěte (viz výše citovaný náleží sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 19 a konkretizace v dalším textu jeho odůvodnění). Je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů. Tento předpoklad lze vyvrátit jen objektivními důvody, jimiž jsou například zdravotní a psychický stav dítěte nebo velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů. Rozhodnutí soudu, jímž není vyhověno rodiči žádajícímu střídavou péči, musí být velmi přesvědčivě formulováno včetně uvedení důvodů, jak se soud s jednotlivými kritérii vypořádal a proč v konkrétním případě rodič neuspěl (náleží sp. zn. I. ÚS 3065/21 ze dne 3. 5. 2022). Tento postup je nezbytný též proto, aby bylo dostatečně vyvráceno tvrzení o diskriminaci jednoho z rodičů z důvodu pohlaví, obvykle otců, při svěřování dětí do péče [náleží ze dne 6. 12. 2016 sp. zn. I. ÚS 823/16, bod 39 (N 233/83 SbNU 637)].

16. Podle konstantní judikatury Ústavního soudu absence či horší úroveň komunikace mezi rodiči

nemůže vést sama o sobě k vyloučení střídavé péče, protože by se jednalo o ústupek vzájemné rivalitě rodičů a otevíral by se prostor ke zneužití postavení rodiče, který měl dosud dítě v péči. Obecné soudy mají případně zkoumat důvody nízké kvality komunikace a pokusit se její úroveň zlepšit. I samotné svěřením dítěte do střídavé péče může být impulsem k posílení komunikace a spolupráce rodičů. Nelze však vyloučit situaci, kdy i přes všechny pokusy o nápravu ze strany soudu je stále vzájemná komunikace natolik konfliktní, že brání svěřením dítěte do střídavé péče. Poté však musí obecné soudy posoudit, který z rodičů je za nevhodnou komunikaci více zodpovědný, a zjištění při rozhodování o péči a rozsahu styku příslušným způsobem zohlednit, přičemž příslušná úvaha v tomto směru se musí v odůvodnění rozhodnutí jasně objevit (viz již citovaný nálezn sp. zn. I. ÚS 3065/21).

17. Rodinné vztahy a okolnosti, jež je ovlivňují, se mohou měnit. Je nezbytné, aby na tyto změny bylo včas reagováno, přičemž je nepochybné, že musí jít vždy o změny závažné, pro dítě podstatné a jeho život ovlivňující. Ustanovení § 909 občanského zákoníku a § 475 zákona o zvláštních řízeních soudních stanovují, že změnou v poměrech je nutno rozumět podstatnou změnu v takových skutečnostech, které tvořily skutkový poklad pro předchozí rozhodnutí soudu. Posouzení podstatné změny v rodinných, resp. osobních poměrech vyžaduje velmi důkladné a podrobné důkazní řízení, neboť je stejně závažné a zásadní, jako bylo řízení předcházející. Je často velmi složité posoudit, zda změna poměrů je do té míry zásadní, že odůvodňuje změnu soudního rozhodnutí o výchovném prostředí dítěte a tím i změnu jeho způsobu života.

18. Jde-li pak o (ne)svěřením dítěte do střídavé péče rodičů za situace, kdy již dříve soudy rozhodly o úpravě výchovných poměrů dítěte či kdy již dříve schválily dohodu rodičů o výkonu jejich rodičovských práv a povinností, je podstatné, zda se soudy posouzením možné nutnosti přehodnotit stávající výchovné poměry v důsledku změny okolností dostatečně zabývaly. Nezmění-li totiž soud úpravu výchovných poměrů tehdy, kdy nad zájmem dítěte na stabilním výchovném prostředí převáží významnost nastalé změny okolností, a označí-li bez dalšího změnu okolností za nepodstatnou, může dojít k porušení ústavně zaručených práv účastníků řízení, zejména práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a práva rodičů na péči o děti a jejich výchovu (jakož i tomu odpovídajícího práva dětí na rodičovskou výchovu a péči) podle čl. 32 odst. 4 Listiny.

19. Ústavní soud rovněž ustáleně judikuje, že z práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny vyplývá mimo jiné povinnost soudu náležitě zohlednit při svém rozhodování v řízení zjištěné podstatné skutečnosti; neučiní-li tak, může se dopustit porušení uvedeného základního práva dotčeného účastníka řízení.

V. 2. Aplikace obecných principů na posuzovaný případ

20. Prizmatem výše uvedených ústavněprávních kritérií Ústavní soud přezkoumal ústavní stížnosti napadené rozhodnutí, přičemž dospěl k závěru, že ve věci rozhodující krajský soud je při svém rozhodování dostatečně nezohlednil. Existence dohody rodičů o péči o nezletilého nezbavuje soudy při návrhu na změnu péče o dítě posuzovat změnu poměrů optikou judikатурních kritérií Ústavního soudu.

21. V rozhodnutí vyšší instance absentuje přesvědčivé vyhodnocení zjištěných skutečností a odvolací soud se dostatečně nevyrovnal s kritérii, jež Ústavní soud nastavil pro posouzení aplikace institutu střídavé péče v nálezn sp. zn. I. ÚS 3065/21. Nerespektoval tedy postulát své vázanosti nosnými důvody rozhodovací praxe Ústavního soudu v intencích čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky. Ústavní soud je přitom, za daného stavu zákonného nastavení přezkumu (dovolací soud zde není příslušný), povinen se k těmto závažným interpretačním i aplikačním otázkám rodinného práva, náležejícím do sféry čl. 32 Listiny i řady pramenů navazujících, vyjadřovat.

22. Krajský soud neshledal změnu na straně účastníků, neboť stěžovatel již v době posledního rozhodování o péči o nezletilého pracoval v Praze u městské policie ve stejném režimu a na péči o nezletilého se podílel dle dohody s matkou (stejně jako nyní). Při svém rozhodování ovšem krajský soud nevzal v potaz skutečnost, kterou oba rodiče před soudy potvrdili, a to, že nezletilý s nástupem do školy přestal v týdnu přespávat u svého otce, jak byl do té doby zvyklý, a matka nesouhlasila s dosud praktikovanou střídavou péčí, kdy byl nezletilý 4 dny u matky a 4 dny u otce.

23. Ze spisového materiálu a i z odůvodnění rozhodnutí soudů je zřejmé, že než otec v únoru 2020 podal u soudu návrh na zahájení řízení ve věci nezletilého, probíhal jeho styk s J. pravidelně každé čtyři dny po dobu otcova pracovního volna, včetně přespávání (několikrát za měsíc). Následně byla komplikovanější situace z důvodu coronavirových opatření, proto syna vídal méně často. Přesto oba rodiče nezletilého nepochybně, že do té doby fungovala reálně střídavá péče v péči o nezletilého a tento stav vyhovoval i nezletilému, jak potvrdil při pohovoru se soudní psychologkou. Dle jeho slov "...za tatškou chodí, tatška se s ním i učí, je rád, když u něj může spát...". Při pohovoru vedeného odvolacím soudem nezletilý uvedl, že "...za tatškou chodí rád, tatška se s ním i učí, je rád, když u něj může spát. Nechtěl by nic měnit." V současné době, jak potvrdili oba rodiče, pokud je nezletilý J. v péči otce v pracovní dny, je to pouze po vyučování, s tím, že si matka nepřeje, aby u něj přespával. Otec vídá nezletilého 1x za 14 dní o víkendu od pátku do neděle. S ohledem na uvedené skutečnosti se jeví odůvodnění odvolacího soudu, že "...z účastnické výpovědi otce bylo zjištěno, že na jeho straně nedošlo ke změně poměrů. Nezletilého vídává málo. Mívá ho o víkendu, ale má volné víkendy jednou za dva měsíce", značně nelogické. Za podstatnou změnu poměrů lze rovněž považovat vyšší věk dítěte a jeho nástup do základní školy.

24. Odvolací soud při svém rozhodování vzal v potaz specifický zdravotní stav nezletilého, přičemž z listinných důkazů vyplývá, že u nezletilého je nutná přítomnost pedagogické asistentky z důvodu individuálního přístupu, podpory motivace, dovysvětlení zadání a rozfázování učiva na postupné kroky. I když je pro nezletilého náročnější příprava na výuku, individuální přístup ve škole nemůže být objektivní důvod pro zamítnutí střídavé péče, přičemž je třeba také zohlednit, že nezletilý by v případě svěřeni do střídavé péče navštěvoval stejnou základní školu jako doposud. Odvolací soud ostatně neodůvodnil, jakým způsobem přítomnost pedagogické asistentky ve škole souvisí s formou a nastavením péče o nezletilého.

25. Pokud mají rodiče rozdílné výchovné přístupy, je to přirozené. Rozdílné výchovné přístupy mohou stát vedle sebe a vzájemně se doplňovat. V řízení nebylo prokázáno, že by stav nezletilého vyžadoval takový přístup, který by mu otec nebyl schopný zajistit. Z vyjádření školy, kterou nezletilý navštěvuje, vyplývá, že není rozdíl v přípravě nezletilého, pokud je u matky nebo u otce. Pouhý nesouhlas matky s výchovným přístupem otce, který se neprojevuje negativně v jednání nezletilého, nemůže být objektivním důvodem pro zamítnutí střídavé péče.

26. Ve vzájemném vztahu mezi rodiči je v současné době patrné oboustranné negativistické nastavení, které ovlivňuje také jejich vzájemnou komunikaci. Odvolací soud však tento konfliktní aspekt vzájemného vztahu rodičů v konečném důsledku přičítá k tíži pouze jednomu z nich. Jak vyplynulo z řízení u obou soudů, rodiče již před rozsudkem nalézacího soudu střídavou péčí praktikovali, proto je jasné, že komunikace mezi nimi je možná a na důležitých věcech týkajících se nezletilého jsou schopni se domluvit.

27. Ústavní soud konstatuje, že odvolací soud při rozhodování o návrhu otce na svěřeni nezletilého do výchovy nerozhodoval v jeho nejlepším zájmu a nedostatečnou měrou chránil právo otce na rodičovskou výchovu a péči. Otec nezletilého podle důkazních zjištění patrných z nalézacího spisu zjevně naplňoval kritéria pro svěřeni nezletilého do péče, resp. pro pokračování (dosud faktické)

střídavé výchovy nezletilého oběma rodiči. Je biologickým otcem nezletilého, má k němu silnou citovou vazbu, udržoval s ním pravidelný a úzký kontakt a je schopen v nezbytné míře zajistit jeho vývoj i veškeré potřeby. Předpoklad žádoucí péče obou rodičů o nezletilého, plynoucí již ze zákona (§ 880-909 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů), však zůstal oslyšen.

28. V daném případě oba rodiče naplňují relevantní kritéria zhruba stejnou měrou, přičemž odvolací soud neuvedl žádné objektivní důvody bránící střídavé péči, proto je třeba vycházet z premisy, že zájmem nezletilého je, aby byl především v péči obou rodičů. Namísto je naléhavé upozornění a právní dopady zmiňující apel na oba rodiče, že respekt k právu druhého na péči a výchovu dítěte je nejen v zájmu nezletilého, ale i jich samotných (srov. § 883, 884 odst. 1 občanského zákoníku).

29. Ústavní soud nad rámec uvedeného uvádí, že souhlasí s názorem odvolacího soudu, který vyčetl nalézacímu soudu, že sice svěřil nezletilého do střídavé péče rodičů, ovšem při svém rozhodování upřednostnil otce, jeho zaměstnání a jeho směny, když zcela opomenul, že i matka pracuje na směny.

VI. Závěr

30. Ústavní soud shledal v posouzeném případě v napadeném rozhodnutí obecného soudu znaky protiústavní svévole, jež znamenají porušení základních práv stěžovatele na péči a výchovu nezletilých podle čl. 32 odst. 4 Listiny a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto podle § 82 odst. 1, 2 písm. a), 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyslovil porušení ve výroku nálezu označených základních práv a zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)